

Forord og indledning

Hvorfor skrive og udgive en biografi om en politiker og minister, som døde for mere end 50 år siden, og som efterhånden kun de færreste har hørt eller læst om, og som kun ganske få nulevende husker.

Indledningsvist kan det konstateres, at opslag i leksika giver få og sparsomme oplysninger.

Wikipedia, den frie encyklopædi har via et opslag på "finansminister Poul Hansen" en indgang, der er benævnt "regeringen Jens Otto Krag II" en oversigt over regeringens ministre. Ved opslag på finansminister Poul Hansen fås summariske biografiske oplysninger om *Hans Christian Poul Hansen*¹ samt data vedrørende hans ministerkarriere.

Forskellige websider, der indeholder data vedrørende nyere dansk politisk historie rummer ministerlister fra 1945, herunder for de regeringer, hvori Poul Hansen indgik som minister. På Statsministeriets hjemmeside findes en sådan samling ministerlister, endda med små portrætfotografier af ministrene. Såvel Finansministeriets som Forsvarsministeriets hjemmeside rummer en opstilling af tidligere ministre og i begge ministerier hænger på ministergangen gallerier med portrætfotos af pågældende ministeriums ministre siden ministerstyrets indførelse i 1848. Her kan to fotografier af Poul Hansen studeres nærmere. Ved nærmere eftersyn kan det konstateres, at Forsvarsministeriets og Finansministeriets ministergallerier rummer det samme fotografi af Poul Hansen.

Af den Store Danske Encyklopædi fremgår alene en kort redegørelse for Poul Hansens data og karriereforløb². Hertil oplysning om, at han som forsvarsminister i 1960 forhandlede et bredt forsvarsforlig på plads, samt at han som den første finansminister fremsatte lovforslag i Folketinget til indførelse af meromsætningsafgift ("moms") samt lovforslag om overgang til kildeskat.

I seneste udgave af Dansk Biografisk Leksikon indgår derimod en

artikel af historikeren Vagn Dybdahl.³ Ud over faktuelle biografiske data indgår her en række vurderinger, eksempelvis nævnes betydningen af venskabsforholdet til H.C. Hansen for Poul Hansens karriere. Endvidere at Poul Hansen havde markeret sin position gennem flere politiske og samtidshistoriske arbejder⁴. Højdepunkter i hans indsats som henholdsvis forsvarsminister og finansminister nævnes. Poul Hansens natur som slider, og hans sikre politiske instinkt nævnes, ligesom den belastende indsats i Finansministeriet omtales som baggrunden for, at Poul Hansen i eftersommeren 1965 må tage sin afsked på grund af sygdom. Sammenfattende nævnes Poul Hansen som et eksempel på "hvordan naturbegavelse og stadig selvuddannelse kan række til selv i det moderne samfund".

I værket "De Danske Ministerier" 1953-72 af Tage Kaarsted indgår en udførlig omtale af Poul Hansen, først om hans udnævnelse til forsvarsminister i 1956, dernæst om hans udnævnelse til finansminister i 1962 og endelig om hans afgang fra denne post.⁵

I forbindelse med udnævnelsen til forsvarsminister præsenteres biografiske oplysninger og oplysninger om karriereforløb, hvor venskabet med H.C. Hansen og deres fælles indsats for at inddæmme kommunisternes indflydelse i fagbevægelsen og på arbejdspladserne fremhæves, herunder i Arbejdernes Informationscentral. Der tilføjes en karakteristik af Poul Hansen som en "solid, rolig og lidt kedelig politisk ordfører; venlig og stilfærdig; respekteret også udenfor socialdemokratiske kredse, dog næppe af kommunisterne; et behageligt skifte for embedsmændene i Forsvarsministeriet efter den ildsprudende forgænger, Rasmus Hansen".

Om Poul Hansens udnævnelse til finansminister bemærkes, at valget for statsminister Jens Otto Krag blandt ministerkollegerne og eventuelle muligheder udenfor regeringens kreds faldt på den "al-

---

3) Dansk Biografisk Leksikon, 1979-84

4) Her skal peges på Socialdemokratiets officielle partihistorie, som Poul Hansen sammen med Oluf Bertolt og Ernst Christiansen er forfattere på: En bygning vi rejser, bind I til III, Forlaget Fremad 1955.

5) De Danske Ministerier 1953-72 af professor i Samtidshistorie Tage Kaarsted, Statsanstalten for Livsforsikring, 1989, p. 87, p. 243 og p. 299

vorlige, støtte og pålidelige forsvarsminister”, som uden lyst til at påtage sig opgaven, lod sig udnævne af loyalitet overfor statsministeren, regeringen og partiet.

Poul Hansens afgang fra finansministerposten og udtræden af regeringen omtales således:

”Han var slidt op. I samlingen 1964-65 havde han fremsat 43 lovforslag for Folketinget; en fjerdedel af alle regeringens lovinitiativer. Poul Hansen blev hospitalsindlagt, hurtigt udskrevet, hvorefter han gik af”.

Virket som forsvarsminister udpeges til at være Poul Hansens hovedindsats, herunder forsvarsforliget af 1960. Sliddet som finansminister udmarvede ham. Efter de lange arbejdsdage på Slotsholmen arbejdede han hjemme til ud på morgenen ved sit skrivebord. Han var ikke upåvirket af de angreb, som især en finansminister udsættes for. Han pristest af alle for sin beskedenhed og venlighed. I sjælden grad vellidt af alle ”havde han en lykkelig evne til at få selv vanskelige ting til at glide.” ”Det snu og forslagene lå ham fjernt.”

Efter sin udtræden af regeringen fik Poul Hansen kun et år til at prøve kræfter med tilværelsen som menigt folketingsmedlem. Hans hjerte var slidt op. Den 13. august 1966 afgik han ved døden efter et hjertetilfælde i sit hjem i Virum.

Ifølge Tage Kaarsted var han den sidste af Socialdemokratiets ledende mænd, udgået fra et håndværkerhjem, som havde lært et håndværk og havde arbejdet sig frem mod toppen. Herefter er toppen i Socialdemokratiet overtaget af akademikere.⁶

Departementschef i Finansministeriet fra 1962-1975 Erik Ib Sch-

---

6) Tage Kaarsted forbiiser i sin vurdering i værket, som udkom i 1989, helt Anker Jørgensen og Svend Jakobsen, der nåede toppen og nær toppen uden en akademisk uddannelse. Blandt socialdemokratiske ministre efter Poul Hansens tid på niveauet under toppen, kan også Helge Nielsen nævnes. Helge Nielsen var udlært handskemager, og havde efter en del år som sekretær i den socialdemokratiske gruppe ministerposter i perioden 1971-77. I Jens Otto Krags tid var Helge Nielsen en del af partiets daglige ledelse.

midt, der i Poul Hansens finansministertid arbejdede tæt sammen med ham, betegner samarbejdet som "noget nær det ideelle med gensidig tillid, åbenhed og forståelse"⁷, og fremhæver Poul Hansens fine menneskelige egenskaber som en dygtig leder og erfaren politiker med sikker situationsbedømmelse og taktisk sans. Han var venlig, jævn og ligefrem overfor alle sine medarbejdere, altid rolig og afslappet og i balance med sine omgivelser.

Ministerkollegaen fra 1964, kulturminister Hans Sølvhøj betegner Poul Hansen som "den politiske renfærdighed i egen høje person".⁸

Statsminister Jens Otto Krag gav blandt andet denne vurdering: "Han er myreflittig". Hvis en politik eller en plan ikke blev til noget, kunne Poul Hansen bare sige: "Jamen, så laver vi en ny".⁹

I Bo Lidegaards to binds biografi om Jens Otto Krag¹⁰ er Poul Hansen én af forgrundsfigurerne i et meget stort og broget persongalleri og omtales hyppigt. I en billedtekst, hvor Poul Hansen indgår på et fotografi fra 1938 som den yngste af en række socialdemokrater, "Staunings arvtagere", nævnes, at Poul Hansen blev "spået en større fremtid, end han fik".¹¹ Denne karakteristik er af væsentlig betydning for vurderingen af Poul Hansens politiske liv og virke. Flere i samtiden vurderede, at Poul Hansen havde potentialet til at nå helt til tops i regeringen og i Socialdemokratiet. Han nåede finansministerposten, der oftest regnes som den næstvigtigste post i en regering. Men ønskede han denne placering, og ønskede han at blive statsminister og

---

7) Erik Ib Schmidt: "Fra psykopatklubben. Erindringer og optegnelser" 1982, Gyldendal,

8) Hans Sølvhøj: "Rødt på Hvidt", 1989, Gyldendal

9) Aktuelt, den 14. august 1966 (nekrolog)

10) Bo Lidegaard: Jens Otto Krag 1914-1961 og Jens Otto Krag 1961-1978, 2001 og 2002, Gyldendal

11) Bo Lidegaard: Jens Otto Krag 1914-1961 p. 110. Fotografiet viser udover Poul Hansen følgende: Alsing Andersen, forsvarsminister 1935-40, finansminister 1942, indenrigsminister 1947, mangeårig næstformand i Socialdemokratiet. Hans Hedtoft, arbejds- og socialminister 1945, statsminister 1947-50 og 1953-55. H.C. Hansen, finansminister 1945 og 1947-50, handelsminister 1950, udenrigsminister 1953-58, statsminister 1955-60.

partiformand?

Spørgsmålet er derfor, om han selv ønskede den karriere, han fik, samt for det andet, om han selv ønskede at nå den absolutte top, det vil sige som partiformand og statsminister.

Eller om hans karrieres forløb blev som det blev, fordi han som en loyal partisoldat påtog sig de opgaver og hverv, som hans skiftende politiske chefer enten bad ham om at udføre eller pålagde ham. Med de forudsætninger for at lykkes og med navnlig de uddannelsesmæssige og teoretiske begrænsninger, som han havde.

I denne fremstilling vil, med de kilder og den viden, som er til rådighed, disse spørgsmål blive søgt besvaret. Navnlig vil betydningen af Poul Hansens forudsætninger og begrænsninger blive søgt præciseret. Den tilgængelige personkarakteristik, som er gengivet ovenfor, peger på en seriøs, saglig og hårdtarbejdende politiker, som nærmest har en håndværksmæssig tilgang til politik og som under tre statsministres ledelse på en fremskudt plads deltager i det daglige slid med at betjene håndtagene i velfærdssamfundets maskinrum. Som værkfører i årene som finansminister.

En vinkel på Poul Hansens karriereforløb er hans uddannelsesmæssige baggrund, som ikke rummede en akademisk baggrund med en universitetseksamen. I den generation af socialdemokratiske politikere, som Poul Hansen tilhørte, begyndte ellers cand.polit.erne som nævnt at gøre sig gældende. I de politiske positioner, som de fungerede i, eksempelvis som økonomiske ministre, arbejdede de tæt sammen med studiekammerater, som med deres embedseksamen fra universitetet havde valgt en karriere i et af centraladministrationens økonomiske ministerier på Slotsholmen. Ofte skiftede cand.polit.erne mellem placering i centraladministrationen eller i politik, for eksempel via et job som økonom i fagbevægelsen eller i Kooperationen.

Her havde Poul Hansen altså et anderledes udgangspunkt; et svendebrev som faglært snedker samt en længerevarende politisk karriere-

re i den socialdemokratiske arbejderbevægelses organisationer samt i Folketinget, inden han blev udnævnt til minister i en regering, hvori indgik ganske få ministerkolleger, der havde akademisk uddannelse og embedseksamen. Specielt i årene som finansminister kom Poul Hansen til at samarbejde med embedsmænd med nationaløkonomisk, eller som det hed dengang med statsvidenskabelig uddannelse. At nå finansministerposten i dansk politik er tæt på at nå den politiske top. Finansministeren er statsministerens højre hånd i den indenrigske politik og ofte hans stedfortræder. Finansministeren er chefoperatør i velfærdsstatens maskinrum.

Siden Poul Hansens fratræden i august 1965 og frem til dato har ud af 17 finansministre kun fire ikke haft en akademisk uddannelse af den ene eller anden art.

Siden Poul Hansen fratrådte posten som forsvarsminister i november 1962 og frem til dato har ud af 21 forsvarsministre 11 haft en akademisk eller en sidestillet længerevarende uddannelse og ti har haft en anden uddannelsesmæssig baggrund.

Det vil derfor være en interessant vinkel at fokusere på om Poul Hansens uddannelsesmæssige baggrund får betydning for hans virke som minister på henholdsvis forsvarsministerposten og finansministerposten.

Generelt er andelen af folketingsmedlemmer og ministre med en akademisk universitetsuddannelse i de senere år øget voldsomt. Derfor er den uddannelsesmæssige og karrieremæssige baggrund for socialdemokratiske folketingsmedlemmer og ministre markant anderledes i dag, sammenlignet med forholdene i Poul Hansens tid som politiker. Den ændrede rekruttering afspejler selvsagt netop udviklingen i den velfærdsstat, som Poul Hansen som socialdemokratisk folketingsmedlem og minister var med til at tilrettelægge og gennemføre. Politisk arbejde udføres og italesættes i former, der i 2019 er markant anderledes end hvad der var gængs i perioden fra 1945-1966.

Derfor er dagens politikere og ministre også væsentligt anderledes end gårsdagens.

I fremstillingens afsluttende kapitel vil der blive konkluderet på spørgsmålet om hvorvidt Poul Hansen fik den karriere, som han ønskede, eller om han stræbte højere, samt på spørgsmålet om betydningen af hans uddannelsesmæssige forudsætninger for hans forløb.

Foretages opslag på Arbejderbevægelsens Arkiv og Bibliotek kan der fås adgang til en stor mængde fotos af primært socialdemokratiske ministre og politikere, som viser sporadiske glimt fra deres karriereforløb.

Umiddelbart glider Poul Hansen ind i rækken af samtidige store og mindre store navne fra perioden fra sidst i 1940'erne og frem til midt i 1960'erne, hvor han af helbredshensyn trak sig tilbage fra ministergerningen.

De mange fotos fra skiftende situationer viser en politiker, som midt i normaliteten for danske politikere fra perioden momentvis virker mere afslappet end det typiske billede af konform alvor, selvhøjtidelighed og tillukkethed, karakteristisk for politikere i denne periode.

På Danmarks Radios hjemmeside for tv-produktionen "Krøniken" fandtes en filmoptagelse uden lyd fra det første ministermøde i Trekantregeringen (Socialdemokratiet, Det Radikale Venstre og Retsforbundet), som efter folketingsvalget den 14. maj 1957 blev dannet under stats- og udenrigsminister H.C. Hansens ledelse den 28. maj. Filmoptagelsen viser regeringens medlemmer i afslappet samtale to og to bordet rundt. Forsvarsminister Poul Hansen ses her placeret mellem justitsminister Hans Hækkerup og arbejds- og boligminister Kaj Bundvad, i hyggelig smalltalk med sidstnævnte. Poul Hansen, der her har tjent som forsvarsminister i et års tid, fremstår tydeligt som en venuesæl og lun mand, der synes at befinde sig godt i situationen og i samværet med sine kolleger.

Et helt anderledes og senere fotografi viser antydningssvis den træthed og nedslidning, som seks et halvt års virke som forsvarsminister og derefter det første år som finansminister påførte Poul Hansen. En politisk krise omkring ophævelsen af et pris- og avancementstop som følge af gennemførelsen af "helhedsløsningen" i efteråret 1963 er afværget, selv om det "knagede i regeringssamarbejdets fuger¹²", og der afholdtes pressemøde i Statsministeriet. Fotografiet viser det udvalg af ministre, der under ledelse af statsministeren møder pressen. Finansministeren sidder blandt disse ved bordet lidt for sig selv og indtager en position, der signalerer udtalt træthed, afstandtagen og måske en opgivende attitude.

Men tilbage til spørgsmålet: Hvorfor interessere sig for en dansk minister og politiker, der har været død og borte i mere end 50 år. Hvorfor er Poul Hansen væsentlig for forståelsen af Socialdemokratiets indsats i dansk politik og samfundsliv i godt og vel 30 år fra midt i 1930'erne og frem til hans død i 1966; en periode hvor Socialdemokratiets politik som regeringsparti, i en del år i samarbejde med Det Radikale Venstre, løftede den jævne befolknings levevilkår og muligheder i enhver henseende. Poul Hansens virke for Socialdemokratiets velfærdspolitik vil i denne biografi blive søgt klarlagt, lige fra DSU-tiden, hvor Poul Hansen var virksom for udvikling af en mere positiv holdning i partiet til dansk forsvar. Og hvor fjendtligheden overfor de danske kommunister blev stadig tydeligere. Under besættelsen var Poul Hansen aktivt med til etableringen af Dansk Ungdoms Samvirke i samarbejde med andre politiske ungdomsorganisationer. Poul Hansens indsats som forbundsformand i DSU var at holde fanen så højt som muligt under de skærpede vilkår for politisk arbejde, også i ungdomsorganisationerne.

Efter en pause fra deltagelse i landspolitik efter fratræden som forbundsformand er Poul Hansen atter med i front fra folketingsvalget

---

12) Den kortfattede beskrivelse af den politiske situation, hvori fotografiet er taget, er hentet fra årbogen Hvem Hvad Hvor, årgang 1965, hvor også fotografiet indgår.

i 1945, hvor han vælges ind i Folketinget i en alder af bare 32 år. Opgaven er at bidrage til at sikre, at Socialdemokratiet kan genoptage velfærdspolitikken, der har været stillet på pause under besættelsen, og under besættelsestidens samlingsregeringer væsentligst som følge af krav fra Venstre har været skruet noget tilbage.

Som MF specialiserer Poul Hansen sig tidligt i opbygningen af et dansk forsvar, deltager fra 1947 i rigsdagsgruppens ledelse som gruppesekretær, bliver politisk ordfører i 1950 og fra 1953-56.

Som politisk ordfører i Folketinget er det opgaven at formulere og forsvare den socialdemokratiske mindretalsregerings politik under vanskelige parlamentariske vilkår, specielt under arbejdsmarkedskonflikten i 1956, som blev en belastning for Socialdemokratiet. Som forsvarsminister fra foråret 1956 med den opgave at sikre den brede befolknings accept af forsvaret blev det Poul Hansens opgave at administrere dansk forsvar under den kolde krig, et forsvar, som med de til rådighed værende bevillinger kun delvist kunne leve op til NATO-alliancens krav, men hvor amerikansk adgang til Grønland kompenserede for den begrænsede indsats. Forøgelsen af forsvarsbudgettet ville have sat udviklingen af velfærdsstatens ordninger på standby. Hertil at forberede en ny forsvarsordning i 1960, som alle tingets partier, bortset fra kommunisterne, kunne tilslutte sig.

Alene forberedelserne på regeringsplan var vanskelige med to udtalt forsvarsskeptiske partier i trekantregeringen fra 1957, hvortil kom forsvarsskeptikere i Poul Hansens eget parti. Herefter implementering og vedligeholdelse af forsvarsforliget, og dernæst sikring af politisk accept af etablering af Enhedskommandoen, som blev etableret i 1962.

I perioden som forsvarsminister specialiserer Poul Hansen sig yderligere i forsvarsspørgsmål, og deltager ikke i 1. geled i formuleringen af regeringens politik på andre områder. Fra november 1962 er Poul Hansen tilbage i generalistsporet som finansminister, og er statsministerens nærmeste medarbejder i fastlæggelsen af regeringens

økonomiske politik, og er førende i skattepolitik, administrationspolitik samt i statens rolle som arbejdsgiver for statens personale. Han forestår udarbejdelsen og fremsættelsen af dels forslaget til indførelse af en generel omsætningsafgift i form af momsen med den hensigt at stabilisere finansieringen af velfærdsstatens udgifter, dels forslaget om overgang til kildeskat. Endvidere en række moderniseringer af bevillingssystemet og initiativer til rationaliseringer af statens administration. For at styrke det statslige ikke-akademiske personales muligheder for efteruddannelse forestod han oprettelsen af Danmarks Forvaltningshøjskole.

Hvor står Poul Hansen i Socialdemokratiet i årene fra 1945 til 1966? Poul Hansen står på partiets officielle linje i alle spørgsmål. Han er partiledelsens og specielt H.C. Hansens tro lærling. Med sin håndværkerbaggrund og sin organisatoriske partiskoling fra årene i DSU og senere i Arbejdernes Informations Central er han ikke udelt begejstret for akademikernes indtog i partiet og rigsdagsgruppen, som kan belaste partiets tilslutning i arbejderklassen. Poul Hansen fremhæves i perioden som en fremtrædende socialdemokrat, som står for Stau-nings, Hedtofts og H.C. Hansens linje. Med sin venlige og fremkom-melige personlighed samt sin partiloyalitet kan Poul dog ubesværet være forsvarsminister og senere finansminister under to akademikere som successive partiformænd og statsministre.

Stilles det spørgsmål om hvordan og i hvilken udstrækning Poul Hansen har været i front i forbindelse med partiets politikudvikling siden hans valg til Folketinget og frem til hans fratræden som finansminister 20 år efter, er svaret først og fremmest, at med en position, som Poul Hansen allerede fra starten af hans folketingskarriere havde og efterhånden udbyggede, var han helt naturligt inddraget i de overordnede overvejelser i Socialdemokratiet om den politiske linje. Helt oplagt er det i Poul Hansens tid som politisk ordfører, hvor han medvirker ved udarbejdelsen af reformprogrammet, som partiet går

til valg med i 1953, og der genvinder regeringsmagten. I hans ordførertale ved Folketingets åbning, efter Socialdemokratiet efter valget i september 1953 indtog regeringsbænkene, holder Poul Hansen sig tæt på Socialdemokratiets kongresudtalelse fra samme år, hvor det private erhvervsliv og kapitalismen anerkendes som økonomiske faktorer på linje med arbejderkooperationen. En politisk ordfører, som ikke er tæt på politikudvikling og daglig politisk prioritering, forhandlinger og taktik, er utænkelig.

På det sikkerhedspolitiske og forsvarspolitiske område er Poul Hansen også tilstedeværende, selvom det er Hedtoft og H.C. Hansen, der er i front. Hedtofts bestræbelser på at etablere et nordisk forsvarssamarbejde støttes loyalt af Poul Hansen, som sidder med i den skandinaviske forsvarskomiteé, hvori samarbejdsprojektet forhandles. Lige fra starten af hans folketingskarriere har Poul Hansen været en af Socialdemokratiets repræsentanter og ordførere på forsvarsområdet, hvor han har deltaget aktivt i forhandlingerne om opbygningen af et dansk forsvar. Efter Hedtofts drøm om et skandinavisk forsvarssamarbejde blev knust, reorienterede Socialdemokratiet sig hurtigt i retning mod dansk medlemskab af Atlantpagten, som var den eneste mulighed for at opnå sikkerhed i en situation, hvor truslen om en sovjetisk invasion blev oplevet som yderst nærliggende. Poul Hansen støttede denne reorientering, hvor det ellers i høj grad var H.C. Hansen, der drev på i en situation, hvor Hedtoft præget af sin skuffelse over det skandinaviske forlis.

Efter valget i 1957 deltog Poul Hansen som forsvarsminister i et indledende møde mellem S, RV og Retsforbundet, hvor muligheden for at regeringssamarbejde i en flertalsregering indledningsvist blev drøftet. Poul Hansen havde ellers som H.C. Hansen indledningsvist talt for, at Socialdemokratiet efter valgnederlaget med tab af fire mandater skulle gå i opposition.

På partikongressen i januar 1957 havde Poul Hansen for partifæl-

lerne fremlagt perspektiverne og forpligtelserne i de kommende år i forbindelse med NATO-samarbejdet.

I forløbet omkring tilblivelsen af forsvarsforliget i 1960 og senere etableringen af Enhedskommandoen er der ingen tvivl om, at Poul Hansen var drivende, men måtte bruge meget energi på at sikre accept fra de to små regeringspartier. Poul Hansen var i den grad førende omkring forsvarsforligsforhandlingerne, at den terminalt syge statsminister H.C. Hansen var tæt på at tabe tålmodigheden med sin ellers superloyale forsvarsminister.

Efter udnævnelsen til finansminister i november 1962 er der ingen tvivl om Poul Hansens placering i Socialdemokratiets top, såvel i relation til parti og fagbevægelse som i relation til regeringen og den borgerlige opposition i Folketinget. Poul Hansen sad med ved statsministerens højre side i de politiske forhandlinger om helhedsløsningen i 1963 og ved de firkantede forhandlinger om velfærdsstatens finansiering i årene derefter frem til hans afgang i august 1965. Poul Hansen udarbejdede utallige forhandlingsoplæg. Som finansminister forestod Poul Hansen udarbejdelsen af moms-forslaget og forslaget om indførelse af kildeskat. Specielt indførelse af kildeskatten havde i en årrække været socialdemokratisk politik, og det var i første omgang Poul Hansen, der som finansminister forestod udformningen af detaljerne i den omfattende og komplekse skattereform.

Poul Hansens indflydelse på udformningen af den socialdemokratiske politik illustreres af, at han er indvalgt i gruppebestyrelsen i Folketinget fra 1947 til hans død i 1966. Efter fratrædelsen som finansminister er Poul Hansen fortsat til rådighed som rådgiver for statsminister Jens Otto Krag, som fra tid til anden beder om et råd, og får det.

Vanskeligheden i at dokumentere Poul Hansens indflydelse i Socialdemokratiet ligger i det manglende kildemateriale. Pouls egne optegnelser blev bortskaffet efter hans død. At dømme efter Jens Otto Krags bemærkninger om Pouls vane med altid at notere flittigt under

forhandlingerne, havde der ellers været forventning om et righoldigt materiale. Færdige programudtalelser fra partiet og politiske udtalelser fra regeringen efterlader som hovedregel ingen bevisligheder i henseende til hvem, der har deltaget i udarbejdelsen eller har ført pennen. I den retning er det enklere med udtalelser fra DSU-tiden, hvor forbundsformanden enten har ført pennen eller mere eller mindre dikteret indholdet. Artiklerne i Rød Ungdom, der er signerede, er oplagt dokumentation af Poul Hansens analyser og holdningsmæssige tilkendegivelser.

Henset til Poul Hansens rolle overfor partitoppen og regeringstoppen, hvor han altså både var deltager i processerne i toppen og kuglestøber for toppen er det oplagt at bruge en metafor som vandbærer for stjernerne, som er kendt fra cykelsporten i forbindelse med Tour de France. Med den metafor ses Poul Hansen som vandbærer og hjælperytter for holdkaptajnen, stjernerytteren, altså statsministeren/partiformanden. Vandbærerens opgave er gennem det hårde, slidsomme arbejde i udbrud og i feltet at "bære" og understøtte holdkaptajnen frem til dennes afgørende udbrud, hvormed sejren sikres for holdet.

Stjerner og vandbærere i politik ses i alle partiers folketingsgrupper. Det er afgørende for opslutningen bag holdkaptajnen, at vandbærerne behandles ordentligt og kan genfinde deres berettigelse gennem tildelt indflydelse undervejs og navnlig, når byttet fordeles efter sejren.

Ses Poul Hansen og andre nøgleministre i H.C. Hansens, Viggo Kampmanns og Krags regeringer som vandbærere, er det for Poul Hansens vedkommende og eksempelvis også for Per Hækkerups vedkommende berettiget at korrigere billedet med en anerkendelse af deres respektive indsats for at markere sig selv. Oplagt er det for Per Hækkerups vedkommende, og for Poul Hansens vedkommende er det tænkeligt, at hans megen skrivi under og efter forhandlinger

kan have haft til formål at sikre hans eftermæle som en af de mest indflydelsesrige socialdemokrater og som en vandbærer, der var med helt i front, og selv kunne køre en spurt hjem.

Det er ikke forekommet, at Poul Hansen på noget tidspunkt i de cirka 20 år i front for partiet offentligt har afvejet fra den officielle socialdemokratiske politik. Overfor dem, der markerede særstandpunkter, var han ikke rummelig, snarere det modsatte.

Havde Poul Hansen ønsket det, kunne han efter H.C. Hansens død i 1960 formentlig have kandideret til posten som partiformand, da Viggo Kampmann overtog statsministerposten. Store dele af DSU og partiet vurderede ham højt i disse år, og så ham som H.C. Hansens efterfølger som partileder og statsminister, såfremt H.C. Hansen ikke var blevet fældet af sygdom, og først havde trukket sig tilbage omkring midten af 60'erne. Men Poul Hansen bragte ikke sig selv frem i fokus på bekostning af andre. Adspurgt om han var Kragts kronprins omkring 1963 siger Poul afvæbnende med sit beskedne smil, at det har han slet ikke format til. Meget tyder på, at Poul Hansen ikke ønskede at gå efter magten, i alt fald ikke for magtens egens skyld. Alene partiloyaliteten fik ham til at acceptere finansministerposten, den mest belastende post i regeringen, inklusive statsministerposten.

Der er nedenfor gjort rede for omfanget af belastning, der i disse år påhvilede finansministeren, specielt efter valget i 1964, hvor regeringsvilkårene var en mindretalsregerings vanskelige navigering i et Folketing, hvor de politiske modsætninger blev stadig tydeligere, og hvor de borgerlige partier ikke ville medvirke til finansiering af udgifterne til velfærdsstaten, som de selv i vidt omfang havde stemt for.

Interessen for Poul Hansen som ledende repræsentant for Socialdemokratiet i 20 år fra 1945-1966 kan også motiveres med nogle betragtninger på den socialdemokratiske historie siden cirka 1970. Socialdemokratiet havde regeringsmagten fra 1971-73 og igen fra 1975 til 1982, atter under mindretalsparlamentarismens vanskelige vilkår.

Der blev i muligt omfang ført klassisk socialdemokratisk politik under statsminister Anker Jørgensen, som gik til opgaven med en klassisk socialdemokratisk arbejderbaggrund. Regeringen kunne ikke finde flertal for sin politik, og regeringsmagten gik over til de borgerlige partier fra 1982 til 1993.

I januar dannede Socialdemokratiet sammen med de radikale og et par mindre borgerlige partier en flertalsregering, men allerede efter valget i 1994 var flertallet væk. Socialdemokratiet og de radikale regerede sammen frem til 2001, men med et socialdemokratisk ministerhold, hvor det akademiske islet dominerede. Der førtes socialdemokratisk politik, som især styrkede beskæftigelsen betydeligt, men der gennemførtes under overskriften reformer, trods løfter om det modsatte, markante forringelser af den i 1978 gennemførte efterlønsordning.

I perioden fra 2001 til dato, bortset fra valgperioden 2011-15, har Danmark været regeret af borgerlige regeringer med Venstre som den bærende politiske kraft.

I denne periode havde Socialdemokratiet betydelige interne konflikter med en del splittelse omkring formandsvalg. Kaffeklubber i folketingsgruppen markerede sig kraftigt.

I valgperioden 2011-15 havde Socialdemokratiet regeringsledelsen med Det Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti som regeringspartier fra 2011-14, og alene med Det Radikale Venstre fra 2014-15. Som et resultat af radikalt pres forpligtede regeringen sig i regeringsgrundlaget som mindretalsregering til at føre borgerlig økonomisk politik, og en række reformer førte til skattelettelser for erhvervslivet og de bedrestillede, samtidig med at gennemførte forringelser i dagpengelovgivningen og forringelser af efterlønnen ikke blev rettet op. Regeringsperioden rummede ikke mange eksempler på politik, der kunne betegnes som socialdemokrati-classic.

På grund af den førte politik var den socialdemokratiske regerings-

ledelse stærkt kontroversiel internt i Socialdemokratiet og efter folketingsvalget i 2015, hvor Venstre overtog regeringsmagten, blev Mette Frederiksen valgt som ny formand for Socialdemokratiet. Efter folketingsvalget den 5. juni 2019 dannede Mette Frederiksen en socialdemokratisk mindretalsregering med støtte fra Det Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten.

Denne regeringsdannelse afspejler hvad der vel kan betegnes som begyndelsen på en renæssance for Socialdemokratiet, hvor partiets politiske linje på mange måder betegnede en tilbagevenden til en socialdemokrati-classic linje. Der synes at være en mulighed for, at Socialdemokratiet kan overvinde de vanskeligheder i henseende til vigende tilslutning, der har været resultatet af partiets fremmedgørelse for det befolkningssegment, der betegnes som arbejderklassen og lavere middelklasse, som har været voksende efter Anker Jørgensens fratræden som partiformand sidst i 1980'erne, og som var været en af forklaringerne på fremvæksten og succesen for Dansk Folkeparti.

Socialdemokratiet har i en årrække været et parti for fortrinsvis akademisk uddannede og dermed for eliten, altså højere middelklasse. Siden optakten til seneste folketingsvalg og den efterfølgende regeringsdannelse synes Socialdemokratiet gradvist at være på vej tilbage til sin mere historiske rolle som partiet for den jævne befolkning. Folketingsgruppen er efter seneste valg stadig domineret af yngre, næsten meget unge mennesker med forskellige niveauer af akademisk uddannelse og med en alder, der synes at udelukke væg- tig erhvervs erfaring eller organisationserfaring, men som derimod har gennemgået en organisatorisk skoling i DSU. Her adskiller Poul Hansen sig alene hvad angår uddannelse fra det moderne billede. Da Poul Hansen blev indvalgt i Folketinget var han med en alder på 32 år blandt de yngste, om ikke det yngste medlem af den socialdemokratiske gruppe. Han havde sin erfaring fra organisatorisk og politisk

arbejde i DSU, også fra tre års tjeneste som journalist i A-pressen. En Per Hækkerup, som kom i Folketinget ved valget i september 1950 var 34 år, havde omfattende organisatorisk skoling blandt andet som forbundsformand for DSU, men havde som statsvidenskabsstuderende ingen færdig kandidatgrad, og fik det aldrig. Per Hækkerups baggrund svarer stort set til de unge MF'ere i dag, som ofte heller ikke har en færdiggjort uddannelse.

Som det vil ses i redegørelsen i denne bog for Poul Hansens socialdemokratiske profil, repræsenterede han i meget høj grad fra sit valg til Folketinget i 1945 en socialdemokrati-classic linje. Derfor afspejler forfatterens interesse for Poul Hansen også aktuelt en støtte til den linje, som det overvejende ser ud til, at Socialdemokratiet nu atter står for. Denne positionering gør altså Poul Hansens socialdemokratiske profil interessant at dykke ned i, selvom hans virksomme periode i dansk politik lå fra 1945-66.

Poul Hansen blev i hele sin tid i Folketinget prist for sine forhandlingsevner og sin noble parlamentariske optræden. Med de borgerlige partier var samarbejdet konstruktivt, selv om Poul som politisk ordfører naturligvis måtte angribe de borgerliges politik. Som forsvarsminister var samarbejdet til højre i salen fortrinsvis tillidsfuldt, bortset fra nogle uenigheder om atombevæbning af danske styrker samt om et par generalsudnævnelser i 1960.

Derimod var tonen hård og uforsonlig overfor kommunisterne og senere også SF. Pouls animositet overfor kommunisterne var grundlagt i 30'erne og vedligeholdt efter 1945 i årene i AIC. Grundlæggende så Poul kommunisterne og SF som splittelsesfolk i arbejderklassen, som for kommunisternes vedkommende yderligere agerede efter Sovjets direktiver.

Først i 1966 efter Pouls død bliver SF interessante for Socialdemokratiet efter folketingsvalget i 1966, som førte til det såkaldte røde kabinet. Der kunne ikke dannes en fællesregering grundet uenighe-

der om NATO-politikken. Flere socialdemokratiske ministre havde i så fald sagt fra. Pouls stillingtagen kan der kun gisnes om. Havde Poul levet, og var blevet gruppeformand, som flere i gruppen ønskede, havde han nok påtaget sig opgaven med at tøjle SF. Nu blev det i stedet Per Hækkerup, en langt mere brutal type, som måtte presse SF.

På det helt personlige plan kan jeg motivere interessen for Poul Hansen på følgende måde:

Jeg er opvokset i et socialdemokratisk hjem og i en socialdemokratisk familie. Min far var først bagersvend og siden mestersvend og bagermester på Arbejdernes Fællesbageri i perioden 1946-1982. Begge mine forældre var medlemmer af Socialdemokratiet; det samme var min fars forældre. De fleste derudover i familien, som typisk var faglærte håndværkere, stemte socialdemokratisk. Derfor fik jeg fra barnsben en solid politisk opdragelse, som siden hen aldrig har forladt mig. Vi boede til leje i socialt boligbyggeri hos Arbejdernes Boligselskab i Gladsaxe, drak Stjerne-øl fra Bryggeriet Stjernen, spiste selvsagt RUTANA-rugbrød, holdt som avis Socialdemokraten, der blev til Aktuelt omkring 1960. Vi købte tøj hos kooperationens "Tilskærerne" på Rådhuspladsen. Vi deltog i Bagerens Fagforenings juletræsfester i Folkets Hus på Enghavevej, og bøger fik vi fra Forlaget Fremad. Tilhørsforholdet til den trestrengede arbejderbevægelse¹³ kunne ingen blive i tvivl om. I familiens løbende diskussioner fra det tidspunkt, hvor min fatteevne kunne rumme dem, omtaltes navne som H.C. Hansen, Viggo Kampmann, Jens Otto Krag, Per Hækkerup, Hans Hækkerup, Ivar Nørgaard, Henry Grünbaum og Poul Hansen hyppigt. I barnets og den unge drengs unuancerede optik var dette hold "de gode" eller "de rigtige", der havde ret i det hele; hvorimod Poul Sørensen, Poul Møller, Poul Hartling og Erik Eriksen var "de onde" eller i alt fald "de forkerte", de, der ikke havde ret i noget som helst, og som ikke ville arbejderklassen det godt. Min familie omfattede derfor Poul Hansen, der havde en håndværksmæssig baggrund som udlært snedkersvend med

---

13) Begrebet den trestrengede arbejderbevægelse dækker: Parti, fagbevægelse og kooperation (de kooperative virksomheder under fagbevægelsens ejerskab).

megen respekt og sympati, hvorimod der var en mere lunken holdning til akademikerne Viggo Kampmann og Jens Otto Krag, mest fordi Poul Hansen – som de – var faglært arbejder¹⁴, og måske dernæst fordi han havde ry for at være en stille slider med en anden, mere tilbagetrukket profil i offentligheden end Kampmann, Krag og Hækkerup. Alene derfor synes Poul Hansen interessant. Det er ofte de stille sliders indsats, der gør forskellen. Til trods for hans position gennem en snes år som meget tæt på toppen og stjernerne, efter nogle vurderinger endda som en af stjernerne, agerede han oftest mere som en vandbærer.

Trods Poul Hansens placering i Socialdemokratiets forreste geled få år efter han indvalgte i Folketinget ved valget i november 1945 og efterfølgende i årene som politisk ordfører og som forsvarsminister og som finansminister, var han med sit beskedne og venlige væsen, der påskønnedes fra alle sider, ikke en karismatisk politisk lederskikkelse. Medvirkende hertil var en altid yderst afdæmpet og stilfærdig samt saglig tilgang til de politiske forhandlinger, der var hans dagligdag. Men hans indsats som politisk ordfører savnede ikke politisk kant og slagkraft.

Der er ingen "punchlines" eller historier, der knytter sig til hans person. Fremtrædende politikere er ofte blevet kendt for en enkelt markant udtalelse, der hænger ved dem i folkeviddet.

Jens Otto Krags "vi ligger lunt i svinget" fra 1949 eller "Man har et standpunkt til man tager et nyt" fra 1966 vil for altid i den politiske historieskrivning hænge ved Jens Otto Krags navn og eftermæle. På samme måde med Poul Schlüters "Der er ikke fejlet noget ind under gulvtæppet", eller "jeg er ikke så konservativ, at det gør noget."

Tilsvarende citater af Poul Hansen findes ikke. På samme måde med historierne: Mangfoldige historier kan fortælles om Per Hækkerups indtag af cigaretter og alkohol og om Jens Otto Krags forbrug af

---

14) En onkel, Holger Ullman, havde som ung kendt Poul Hansen fra snedkerfaget, samt fra aktiviteterne i DSU, hvor onklen var aktivt medlem.

kvinder. Der findes ingen tilsvarende historier om Poul Hansen. Det mest festlige, der har været i pressen, er en fotoreportage fra 1956, som viser Poul i kælderen på Bredevej i Virum sammen med sine fire drenge samlet om en modeljernbane, som Poul havde bygget, og viser, at Poul spiller fodbold med drengene i haven.

Det har været næsten forgæves at lede efter endnu nulevende embedsmænd, der har arbejdet sammen med Poul Hansen, og kan berette herom. Forfatteren er stødt på enkelte, hvor omtale nedenfor indgår i fremstillingen.

Der er endnu ikke udkommet en Poul Hansen-biografi, som der er udkommet historiske portrætter eller biografier af andre mere eller mindre kendte politikere fra perioden mellem 1945 og 1970. Poul Hansen har ej heller udgivet sine erindringer, hvilket selvsagt skal ses på baggrund af hans dødsfald i en alder af blot 53 år.

Det er min vurdering, at Poul Hansens format, politiske karriere og præstationer berettiger til en biografi, i samme omfang som Per Hækkerups karriere og præstationer udførligt er blevet beskrevet i en biografi.¹⁵

Poul Hansen har fået plads i galleriet over glemte politikere. At skrive hans biografi hen ved 55 år efter afslutningen af hans virke er på den baggrund en udfordring.

Kildemateriale

Hvor kan der findes materiale til belysning af Poul Hansens liv og virke?

Det tilgængelige materiale falder i flere kategorier.

Det er allerede nævnt, at der ikke udover Vagn Dybdals artikel i Dansk Biografisk Leksikon, udgivet i 1979, foreligger nogen egentlig biografisk, ej heller selvbiografisk fremstilling med Poul Hansen på titelbladet.

---

15) Nikolaj Bøgh: Per Hækkerup

Dog foreligger en artikel fra Roskilde Museum, som specielt belyser Poul Hansens sociale og familiemæssige baggrund, barndom og ungdom.¹⁶

Derimod er Poul Hansen hyppigt nævnt og omtalt i Bo Lidegaards biografi om Jens Otto Krag i to bind, udgivet i 2001 og 2002. Også i Nikolaj Bøghs biografi om Per Hækkerup fra 2003 og Claus Bjørns biografi om H.C. Hansen fra 2007 indgår omtale af Poul Hansen. Endvidere har en centralt placeret topembedsmand fra perioden, departementschef i Finansministeriet, Erik Ib Schmidt i sin redegørelse for regeringens økonomiske politik først i 1960'erne en detaljeret omtale af Poul Hansens virke som finansminister frem til hans afgang.

En anden embedsmand, Helge Hjortdal, der var ministersekretær i Statsministeriet fra 1956-64 omtaler i sin underholdende erindringsbog "Tre Røde Konger" om de statsministre, som han har betjent, Poul Hansen sporadisk. I et interview med forfatteren har Helge Hjortdal udtalt sig absolut positivt om Poul Hansens venlige væsen, driftssikkerhed, redelighed og politiske dømmekraft.

Også blandt de få embedsmænd, der endnu kan levere erindringer om Poul Hansen, skal også nævnes Kaj Elkrog, der havde sin karriere i toldetaten, og var mangeårig direktør i Direktoratet for Toldvæsenet. I 1965 var Kaj Elkrog faglig sekretær i toldernes faglige organisation, i hvilken egenskab Elkrog havde kontakt og forhandlingerne med finansminister Poul Hansen. Kaj Elkrog oplyser, at Poul Hansen nød stor sympati, ja, nærmest var afholdt blandt personaleorganisationernes topfolk, samt at han åbnede mulighed for, at toldetatsfaglig uddannelse og karriere kunne åbne vej til de øverste stillinger i toldetaten, som hidtil havde været forbeholdt akademisk uddannede embedsmænd fra eksempelvis tolddepartementet. Udover at finansministeren varetog statens arbejdsgiverrolle var finansministeren også

---

16) "Poul Hansen – folketingsmanden og socialdemokraten, der ikke var cand. polit". Af Bente Trane, Roskilde Museum

ressortminister for toldvæsenet.¹⁷

Poul Hansen er selv i erindringsbøgerne om henholdsvis Hans Hedtoft og H.C. Hansen fra henholdsvis 1955 og 1960 forfatter til afsnit om de tidligt afdøde socialdemokratiske partiformænd og statsministre.

Uomgængeligt for en redegørelse for Poul Hansens indsats som forsvarsminister og finansminister er selvsagt eventuelle embedsarkiver. Der forefindes i Rigsarkivet et tilgængeligt embedsarkiv fra årene som forsvarsminister, hvorimod et embedsarkiv fra perioden som finansminister tilsyneladende ikke eksisterer i Rigsarkivet. Men fra såvel Forsvarsministeriet som fra Finansministeriet findes i Rigsarkivet tilgængelige departementale sagsarkiver, altså ikke embedsarkiver, fra perioden, hvor Poul Hansen var minister. Sagsarkiverne fra begge ministerier er at dømme ud fra Rigsarkivets Daisy-system yderst sparsomme, og til formålet her reelt uanvendelige. Formålet med biografien er at belyse socialdemokraten, politikerens og ministeren Poul Hansen, og ikke sagsmaterialet omkring konkrete departementale beslutninger i Forsvarsministeriet og Finansministeriet, hvilket let kunne have sprængt rammerne for fremstillingen. Sådanne konkrete beslutninger er derfor kun taget op i det omfang, det kan være relevant for en belysning af netop Poul Hansens indsats.

Ligeledes uomgængeligt for en belysning af Poul Hansens uafbrudte virke i næsten 20 år – fra 1945 til 1966 – som folketingsmedlem for Socialdemokratiet og som politisk ordfører vil tilsvarende være referater af Folketingets Forhandlinger i Folketingstidende, Folketingets Årbog samt den socialdemokratiske rigsdags- og folketingsgruppes protokoller. Poul Hansen var gruppesekretær fra 1947-50 og partiets politiske ordfører i Folketinget i 1950 og fra 1953 til 1956, hvor han trådte ind i regeringen. Samme materiale belyser også Poul Hansens virke som henholdsvis forsvarsminister og finansminister.

---

17) Baseret på oplysninger fra Kaj Elkrog i samtale med forfatteren den 19. november 2019.

Fra hans ministerudnævnelse den 25. maj 1956 og frem til hans udtræden af regeringen den 24. august 1965 bliver ministermødeprotokollerne af central betydning. Disse ministermødeprotokoller er der adgang til i Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv og i Rigsarkivet, hvor der dog ved ansøgning skal indhentes særskilt tilladelse. Det samme gælder adgang til Poul Hansens embedsarkiv med korrespondance til og fra ministerkontoret i Forsvarsministeriet. Ministermødeprotokoller og embedsarkiv har forfatteren haft adgang til, således at relevant og egnet materiale kunne indgå i fremstillingen nedenfor.

Belysning af Poul Hansens virke fra 1945 til 1955 som sekretær i Arbejderbevægelsens Informationscentral (AIC) samt hans kortvarige virke som Socialdemokratiets assisterende partisekretær fra 1955 til 1956 kunne forventeligt ske ved adgang til Socialdemokratiets partikontors protokoller, eventuelt via Arbejderbevægelsens Arkiv og Bibliotek. Forespørgsler herom har dog været resultatløse.

Perioden fra 1933 til 1942 som henholdsvis forbundssekretær og forbundsformand i Danmarks Socialdemokratiske Ungdom foreligger velbelyst primært ved beslutningsprotokoller samt ved "Rød Ungdom", som ungdomsorganisationen udgav som medlemsblad, og som der er adgang til i Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv. I denne periode havde Poul Hansen fast sæde i Socialdemokratiets forretningsudvalg og hovedbestyrelse. Adgang hertil har i muligt omfang kunnet ske i partikontorets arkivalier, eventuelt i Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv. I nævnte protokoller er der sporadisk omtale af Poul Hansen, men der er ikke protokolleret udtalelser fra ham i denne periode.

Gennem hele Poul Hansen politiske karriere har han uophørligt været omtalt i og været interviewet til dagspressen, senest i forbindelse med hans fratræden som finansminister og hans dødsfald mindre end et år efter, hvor der bragtes omfattende mindeord og nekrologer. Fra Folketingets talerstol holdt tingets formand, Julius Bomholt en

omfattende mindetale, som er tilgængelig i Folketingets Årbog.

En søgning i Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv på Poul Hansen har givet et overraskende begrænset resultat. Kun to arkivæsker med yderst sparsomt indhold, væsentligst med presseomtale, er fundet og har været til rådighed.

Derimod kan der umiddelbart tænkes at foreligge arkivmateriale efterladt efter samtidige politikere, hvori dokumenter og øvrigt materiale kunne belyse de respektive personers relation til Poul Hansen samt deres samarbejde med Poul Hansen i forbindelse med deres virke. Herigennem kunne fås en indirekte belysning af Poul Hansens indsats, ligesom bidrag kan hentes fra biografier om statsministre fra Socialdemokratiet og andre danske politikere gennem årene. I H.C. Hansens efterladte papirer findes intet, hvorimod omtale af Poul Hansen hyppigt optræder i Jens Otto Krags dagbøger, specielt fra Pouls tid som finansminister, hvor han dagligt var tæt på Krag. På samme måde findes væsentlig omtale af Poul Hansen i Bo Lidegaards biografi om Jens Otto Krag, som i høj grad bygger på Krags dagbøger.

Også fra embedsmandsside foreligger systematiske optegnelser og fremstillinger, der omtaler Poul Hansen, eksempelvis Erik Ib Schmidts "Fra Psykopatklubben" fra 1993. Endelig skal fra historikerside nævnes Tage Kaarsteds "De Danske Ministerier 1953-72" fra 1992.

Det er selvsagt oplagt at stille spørgsmålet: Hvorfor har Poul Hansen ikke efterladt sig et personligt arkiv. Helt tilbage fra hans tid i ledelsen af Danmarks Socialdemokratiske Ungdom var Poul Hansen flittigt korresponderende med navnlig partifæller og ungdomspolitikere fra andre partier og med andre landes socialdemokratiske ungdomspolitikere. En af hans sønner, Arne Hansen, har overfor forfatteren nævnt, at hans far dagligt efter hjemkomst fra Slotsholmen og Christiansborg om aftenen og ud på natten sad ved sit skrivebord og skrev optegnelser. Skrivebordet var i øvrigt Poul Hansens med

bronzemedalje præmierede svendestykke som udlært møbelsnedker.

Også hans enke fremhævede i interviews efter hans død, at han "altid sad og skrev"¹⁸ i den sparsomme fritid hjemme.

Statsminister Jens Otto Krag hæftede sig også ved det megen skriveri under møder i løbet af dagen. Spørgsmålet om hvad der blev af disse optegnelser melder sig.

Direktøren for Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv har under drøftelser med forfatteren stillet det samme spørgsmål. Der var vel nærmest tale om dagbogsoptegnelser.

Svaret er, at alle optegnelser er destruerede. Sønnen, Arne Hansen oplyser¹⁹, at Helene Hansen, Poul Hansens enke, efter hans død foranledigede, at hele det efterhånden omfattende personlige arkiv blev afleveret til forbrænding på en kommunal genbrugsplads i hjemkommunen, Lyngby-Taarbæk Kommune. Og nogen tid herefter blev skrivebordet flyttet, da Helene Hansen ikke kunne passere det, uden hun så for sig, at Poul endnu sad ved bordet og skrev.

Aflevering til forbrænding af Pouls arkiv, hvor forståelig det end kan forekomme, kan kun udløse beklagelse fra historikere og historisk interesserede lægfolk. For en belysning og dokumentation af Poul Hansens indsats og placering ville et sådant kildemateriale være af uvurderlig betydning. Nu må det tages til efterretning, at materialet ikke foreligger, hvorefter udfordringen bliver at komme så langt som muligt ved hjælp af det kildemateriale af forskellig slags, som fra andre sider, jævnfør ovenfor, kan samles sammen.

For at supplere skriftlige kilder har forfatteren som nævnt søgt at indhente vurderinger fra nulevende politikere og embedsmænd fra Poul Hansens samtid. Resultaterne er yderst begrænsede, men alligevel interessante. Der er ganske få endnu nulevende politikere og embedsmænd, der er leveringsdygtige. Derimod har Poul Hansens

---

18) Der henvises her til et interview med Helene Hansen i Billedbladet i april 1969.

19) Oplyst i interview med forfatteren.

sønner og enkelte andre af familien i et vist omfang stillet oplysninger til rådighed.